

การแปรการใช้ศัพท์ตามกลุ่มอายุของผู้พูดภาษาไทย ในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี*

พัฒนชัย พัสตร¹ และ ศุภกิต บัวขาว²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น¹

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

E-mail: ptpaphatt@gmail.com¹, supakitb@kku.ac.th²

วันที่รับบทความ: 12 ธันวาคม 2568

วันแก้ไขบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ออกรับบทความ: 2 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแปรการใช้ศัพท์ตามกลุ่มอายุของผู้พูดภาษาไทยบ้านด่อนนาลับ ตำบลด่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยเก็บข้อมูลคำพูดเดี่ยวจากผู้บอกภาษา 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) และกลุ่มอายุน้อย (20-30 ปี) กลุ่มอายุละ 5 คน รวม 10 คน เก็บข้อมูลโดยใช้รายการศัพท์ภาษาไทยจำนวน 30 หน่วยย่อย ผลการศึกษาพบการใช้ศัพท์ จำนวน 7 รูปแบบ โดยกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาไทยร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุด และใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด และใช้ศัพท์กลายน้อยที่สุด ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า อายุทำให้เกิดการแปรการใช้ศัพท์ ซึ่งเกิดจากการสัมผัสภาษาไทยถิ่นอีสานที่เป็นภาษากลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นภาษาราชการในประเทศ โดยทั้งสองเป็นภาษาที่มีสถานะสูงกว่า

คำสำคัญ: การแปรการใช้ศัพท์ การแปรตามอายุ ภาษาผู้ไท

* บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การแปรเสียงวรรณยุกต์และศัพท์ในภาษาไทยบ้านด่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Lexical Variation across Age Groups among Phu Tai Speakers in Ban Dung District, Udon Thani Province*

Pattanachai Patsadon¹ and Supakit Buakaw²

Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University¹

Corresponding author, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University²

E-mail: ptpaphatt@gmail.com¹, supakitb@kku.ac.th²

Received: December 12, 2025

Revised: February 4, 2026

Accepted: March 2, 2026

Abstract

This article aims to analyze lexical variation across age groups among Phu Tai speakers in Ban Thon Na Lap, Thon Na Lap Sub-district, Ban Dung District, Udon Thani Province. Data consisting of single-word utterances were collected from ten informants divided into two age groups: an elderly group (aged 60 and above) and a younger group (aged 20–30), with five speakers in each group. The data were gathered using a wordlist of 30 semantic units of Phu Tai vocabulary. The study identified seven patterns of lexical usage. The elderly group most frequently employed Phu Tai vocabulary combined with other terms, and least frequently used altered terms combined with other terms. In contrast, the younger group most frequently used other terms and least frequently used altered terms. The results demonstrate that age is a factor driving lexical variation. This phenomenon is attributed to contact with Northeastern Thai (Isan), which functions as the regional lingua franca, and Standard Thai, the national official language; both of which hold higher sociolinguistic prestige

Keywords: lexical variation, variation by age, Phu Tai language

* This article is part of a thesis entitled ‘Tonal and Lexical Variation in Phu Tai Language at Thonnap Village, Ban Dung District, Udon Thani Province’ submitted in partial fulfillment of the requirements for the Master of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

บทนำ

ผู้ไท (Phu Tai) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณสิบสองจุไทในทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2543) จากนั้นได้กระจายตัวกันอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศลาว โดยอาศัยอยู่ที่เมืองวัง เมืองกะปอง เมืองคำอ้อ และเมืองเซโปน ประเทศเวียดนาม อาศัยอยู่ในเมืองแฉง หรือเมืองเตียนเบียนฟู และประเทศไทย โดยส่วนใหญ่ชาวผู้ไทตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยกระจายตัวกันอยู่ในบริเวณตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดอุดรธานี อีกทั้งยังมีชาวผู้ไทบางกลุ่มอาศัยอยู่บริเวณตอนกลางและตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ (ทองคุณ หงส์พันธุ์, 2519; พเยาว์ เจริญฉาย, 2527; เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์, 2531; สมทรง บุรุษพัฒน์, 2543; สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547)

ชาวผู้ไทในจังหวัดอุดรธานีมีถิ่นที่อยู่อาศัยกระจายตัวกันอยู่ในหลายอำเภอ เช่น อำเภอศรีธาตุ อำเภอวังสามหมอ อำเภอไชวาน อำเภอหนองหาน และอำเภอบ้านดุง (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547) จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับชาวผู้ไท ในอำเภอบ้านดุง และลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับชาวผู้ไทพบว่า บ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง เป็นชุมชนชาวผู้ไท เมื่อสอบถามไปยังผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่ต่างก็ให้ข้อมูลว่าบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ เป็นชุมชนผู้ไทเพียงหมู่บ้านเดียว ในอำเภอบ้านดุง ซึ่งหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเป็นชุมชนชาวอีสาน การที่บ้านถ่อนนาลับใช้ภาษาผู้ไทเพียงหมู่บ้านเดียว แล้วถูกล้อมรอบไปด้วยหมู่บ้านที่ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ลักษณะเช่นนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับเป็นภาษาในวงล้อมของภาษาไทยถิ่นอีสาน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2549)

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาของชาวผู้ไทบ้านถ่อนนาลับนั้น สังเกตเห็นได้ว่าชาวผู้ไทยังคงใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสาร และพบสิ่งที่น่าสนใจคือ ชาวผู้ไทกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง

ความหมาย	กลุ่มสูงอายุ	กลุ่มอายุน้อย
‘กระดุม’	[ma ⁴⁴ tin ³¹]	[ka ²¹⁵ dum ²¹⁵]
‘มั่ง’	[sut ²¹⁵], [mun ²⁴]	[mun ²⁴]

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาผู้ไทกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท [ma⁴⁴tin³¹] และในบางครั้งใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทพร้อมกับศัพท์อื่น [sut²¹⁵], [mun²⁴] ส่วนผู้พูดภาษาผู้ไทกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ต่างจากกลุ่มสูงอายุ โดยใช้ศัพท์ที่มาจากภาษาไทยมาตรฐาน [ka²¹⁵dum²¹⁵], [mun⁴⁴?] ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า การแปรของภาษา โดยภาษาจะมีรูปศัพท์แตกต่างไปจากเดิม แต่ก็ยังสามารถใช้ทั้งรูปศัพท์เดิม และรูปศัพท์ที่ต่างไปจากเดิมนั้นสลับกันได้ โดยทั้งสองรูปศัพท์ยังคงความหมายเดิม แต่ถ้าหากผู้ใช้ภาษาใช้เพียงรูปศัพท์ที่ต่างไปจากเดิมเป็นระยะเวลาานานก็จะทำให้รูปศัพท์เดิมนั้นหายไป เรียกว่า การสูญศัพท์ (lexical loss) จึงทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง (ฉลิลิกา มหาพูนทอง, 2559; Trudgill, 1986)

การสัมผัสภาษา (language contact) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาเกิดการแปร โดยการแปรของภาษาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อในชุมชนนั้น ๆ มีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาไปพร้อม ๆ กัน และเกิดกับผู้ที่สามารถสื่อสารได้สองภาษา (bilingual) หรือมากกว่า (multilingual) จึงทำให้เกิดการแทรกแซงภาษาขึ้นได้ ซึ่งเป็นการยืมลักษณะใดลักษณะหนึ่งของภาษาหนึ่งมาใช้ปนกับอีกภาษาหนึ่ง เช่น ในหน่วยอรรถ ‘มั่ง’ ผู้บอกภาษามีการยืมศัพท์จากภาษาอื่นมาใช้ คือ [mun²⁴] แต่ก็ยังคงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทไว้ได้ คือ เสียงกลางต่ำ-ขึ้น [24] ซึ่งลักษณะนี้เป็นการยืมลักษณะใดลักษณะหนึ่งในภาษามาตรฐานเข้ามาปนกับภาษาถิ่น (ฉลิลิกา มหาพูนทอง, 2559; รัตนา จันท์เทาว์, 2566; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556; Thomason, 2001) นอกจากการสูญศัพท์ที่ทำให้ภาษาเกิดการแปรแล้ว การสัมผัสภาษาก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาเกิดการแปรและเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาผู้ไทกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยแสดงให้เห็นว่าอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้พูดภาษาผู้ไท 2 กลุ่มอายุภาษาใช้ภาษาต่างกัน ซึ่งจากการสังเกตพบว่า กลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทน้อยลง และใช้ศัพท์จากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสานมากขึ้น ซึ่งปราณี กุลละวณิช และคณะ (2540) และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) กล่าวว่า ในแต่ละสังคมต่างมีการกำหนดบทบาทของคนแต่ละอายุแตกต่างกัน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนมีสถานภาพต่างกันออกไปใน

แต่ละสังคม ด้วยลักษณะนี้เองจึงทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง Labov (1972c, อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) เสนอไว้ว่า การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่นำอายุเข้ามาเป็นปัจจัยนั้น เป็นการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) โดยภาษาของคนสูงอายุเปรียบเสมือนภาษาเดิมในอดีต ภาษาของคนวัยกลางคนเปรียบเสมือนภาษาในปัจจุบัน และภาษาของคนอายุน้อยเปรียบเสมือนภาษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งลักษณะนี้เป็นความแตกต่างตามเวลาเสมือนจริง (change in apparent time)

เมื่อทบทวนงานวิจัยภาษาผู้ไทที่ศึกษาเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงศัพท์ที่ใช้อายุเข้ามาเป็นปัจจัยในการศึกษาพบเพียง 3 งาน 2 พื้นที่ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ศัพท์ภาษาผู้ไทในอำเภอพรรณานิคม (จินตนา ศุนย์จันทร์, 2539) และการศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามกลุ่มอายุในภาษาผู้ไทกะป๋อง (จริยา เสียงเย็น และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2560) โดยทั้ง 2 งานนี้ศึกษาในพื้นที่จังหวัดสกลนคร และการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงศัพท์ในภาษาผู้ไทของผู้พูดสามกลุ่มอายุ (ณัฐพร จันทร์เต็ม, 2560) ศึกษาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังไม่พบบางภาษาผู้ไทที่ศึกษาในประเด็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงศัพท์ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาถ้ำ ตำบลถ่อนนาถ้ำ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อทราบถึงแนวโน้มการแปรการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทในอนาคต ทั้งยังเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงในภาษาผู้ไท รวมไปถึงงานวิจัยนี้จะเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาถ้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาวางแผนเพื่อที่จะอนุรักษ์ภาษาผู้ไทเอาไว้ให้คงอยู่กับบ้านถ่อนนาถ้ำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การแปรการใช้ศัพท์ตามกลุ่มอายุของผู้พูดภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาถ้ำ ตำบลถ่อนนาถ้ำ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแปรการใช้ศัพท์ของผู้พูดภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาถ้ำ ตำบลถ่อนนาถ้ำ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การคัดเลือกผู้บอกภาษา

คัดเลือกผู้บอกภาษาเพศหญิงและเพศชาย 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) และกลุ่มอายุน้อย (20-30 ปี) กลุ่มอายุละ 5 คน รวม 10 คน เหตุที่เลือกศึกษาเพียงสองกลุ่มอายุนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาแนวโน้มการแปรการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มอายุน้อยเปรียบเสมือนภาษาที่จะเกิดในอนาคต และเปรียบเทียบกับภาษาดั้งเดิมหรือภาษาในอดีตจากผู้บอกภาษากลุ่มสูงอายุ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้เลือกศึกษาเพียงสองกลุ่มอายุ การศึกษาในแต่ละกลุ่มอายุต้องไม่เกินระดับปริญญาตรี และมีอวัยวะในการออกเสียงครบถ้วนสมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ใช้รายการศัพท์ในการเก็บข้อมูล โดยใช้ศัพท์ในภาษาผู้ไทที่ใช้รูปศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน ในการคัดเลือกศัพท์นั้นจะเลือกศัพท์จากรายการศัพท์ของนักภาษาศาสตร์และจากงานวิจัยที่มีการศึกษาภาษาผู้ไทถิ่นต่าง ๆ มาแล้ว (จินตนา ศูนย์จันทร์, 2539; ณีรัฐพร จันทร์เต็ม, 2560; ธัญญลักษณ์ ไชยสุข มอลเลอร์รพ, 2556; มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์, 2551; โรชินี คนหาญ, 2546; วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2519; สุทธิดา จันทร์ดวง, 2560) จากนั้นนำศัพท์ที่ได้ไปตรวจสอบกับผู้พูดภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ เพื่อตรวจสอบว่าศัพท์ที่ได้จากภาษาผู้ไทถิ่นต่าง ๆ เป็นศัพท์ร่วมภาษาผู้ไทหรือไม่ โดยศัพท์ร่วมภาษาผู้ไทหมายถึง ศัพท์ภาษาผู้ไทที่ใช้ทั่วไปตามถิ่นต่าง ๆ ที่มีผู้พูดภาษาผู้ไท ซึ่งจากการคัดเลือกได้ศัพท์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 30 หน่วยย่อย สามารถแบ่งหมวดหมู่ตามความหมาย 5 กลุ่ม ดังนี้

ตาราง 1

หน่วยย่อยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ลำดับ	หน่วยย่อย	ศัพท์ภาษาผู้ไท
หมวดสิ่งของเครื่องใช้		
1.	กระดุม	ma ⁴ tiŋ ²
2.	ถ่าน	ko: ⁴ mi: ⁴
3.	ครีว	hə:n ² faj ²

ลำดับ	หน่วยอรรถ	ศัพท์ภาษาผู้ไท
4.	เข็มขัด	saj ¹ ɛ:w ¹
5.	หน้าต่าง	paʔ ¹ tu: ¹ boŋ ²
6.	ครก	sok ⁴
7.	จอบ	no: ² cok ²
8.	แคร่	sa ¹ ne:n ²
9.	มุ้ง	sut ¹
10.	สิ่งกีดขวางในสระ	sa ¹ la:m ²
หมวดคำกริยา		
11.	ตกใจ	di:n ⁴
12.	เล่น	din ⁴
13.	คน, กวน	k ^h a ⁴ lon ²
14.	กระโดด	ka ¹ do:ŋ ²
15.	เขย่า	saʔ ¹ law ²
16.	ไกว (เปล)	wit ⁴ , con ⁴
17.	แคบ	ho:m ²
หมวดสัตว์, ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์		
18.	แมงปอ	mɛ:ŋ ² nam ³ moʔ ⁴
19.	หิ้งห้อย	mɛ:ŋ ² pa ¹ dap ¹ pa ¹ de:ŋ ¹
20.	ครีบบลา	san ¹ taʔ ¹ k ^h i: ⁴ pa: ¹
21.	ปลาไหล	je:n ²
22.	ค้ำคว	biŋ ⁴
23.	จิ้งจก	caʔ ¹ ke:n ⁴
หมวดพืชผัก		
24.	ผักทอง	ma ⁴ ʔu:p ²
25.	พริก	maʔ ⁴ k ^h it ¹
26.	เห็ดหูหนู	he:t ¹ tan ²
27.	ชะอม	p ^h ak ¹ naw ²
หมวดคำรวมญาติ		
28.	ยาย	ʔi: ² na:j ²

ลำดับ	หน่วยอรรถ	ศัพท์ภาษาผู้ไท
หมวดร่างกาย		
29.	ตาตุ่ม	ɔm ² p ^h ɔʔ ⁴
30.	เหงือก	hɔʔ ⁴

จากตาราง 1 รายการศัพท์ในการเก็บข้อมูลแบ่งตามความหมาย ประกอบไปด้วยหมวดสิ่งของเครื่องใช้ หมวดคำกริยา หมวดสัตว์, ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ หมวดพืช ผัก หมวดคำเรียกญาติ และหมวดร่างกาย โดยในการเก็บข้อมูลใช้ภาพประกอบ อาทิ ผัก ผลไม้ สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ และการแสดงท่าทาง ตลอดจนการสมมติสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้บอกภาษาเข้าใจความหมายได้แม่นยำมากขึ้น จากนั้นถ่ายทอดหน่วยเสียงต่าง ๆ โดยใช้สัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet: IPA) โดยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ ถ่ายถอดตามงานของ เพ็ญประภา จูมมาลี (2553) ในส่วนของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีจำนวน 4 หน่วยเสียง (พัฒนาชัย พัสตร และ ศุภกิต บัวขาว, 2568) ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลางต่ำ-ตก-ขึ้น [215]

วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ตก [31]

วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางต่ำ-ขึ้น [24]

วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางสูงระดับบีบที่เส้นเสียง [44¹] / [44]

ในกรณีที่ผู้บอกภาษาออกเสียงในศัพท์ใดศัพท์หนึ่งเป็นภาษาไทยมาตรฐาน จะถอดสัทลักษณะตามที่น่าเสนอไว้ในงานของกาญจนา นาคสกุล (2556) และกรณีที่ออกเสียงเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานจะถอดสัทลักษณะที่น่าเสนอไว้ในงานของพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอีสานในจังหวัดอุดรธานี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาผู้ไท บ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำแนกประเภทและอธิบายศัพท์หรือนิยามศัพท์ต่าง ๆ ได้แก่

ศัพท์ผู้ไท หมายถึง ศัพท์ในภาษาผู้ไทที่ใช้แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทยถิ่นอีสาน

ศัพท์กลาย หมายถึง ศัพท์ภาษาผู้ไทที่มีการแปรส่วนใดส่วนหนึ่ง ได้แก่ การแปรเสียงพยัญชนะ การแปรเสียงสระ การแปรเสียงวรรณยุกต์ โดยประเด็น การแปรเสียงวรรณยุกต์นั้น สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ในงานของพัฒนชัย พัสตร และ ศุภกิต บัวขาว (2568) และงานของพัฒนชัย พัสตร (2569) อีกทั้งศัพท์กลาย ยังหมายถึงการเพิ่มและการลดหรือลดพยางค์ โดยศัพท์ที่มีการลดพยางค์ งานวิจัยนี้ จะใช้สัญลักษณ์ “Ø” เพื่อแสดงว่าศัพท์นั้นมีการลดหรือลดพยางค์ ตัวอย่าง ศัพท์ $me:\eta^{31}pa^{215}dip^{215}pa^{215}de:\eta^{215}$ มีผู้บอกภาษาบางคนใช้ศัพท์ ที่มีการลดพยางค์ ตำแหน่งที่สั้นในศัพท์ คือ $[me:\eta^{31}pa^{215}dip^{215}\emptyset de:\eta^{215}]$

ศัพท์อื่น หมายถึง ศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐานหรือจากภาษาไทยถิ่นอีสาน ตรวจสอบศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) และตรวจสอบศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสาน จากสารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (ปรีชา พิณทอง, 2532) รวมถึงศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ โดยศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่นั้นมีส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นศัพท์ในศัพท์ภาษาผู้ไท ประกอบกับส่วนที่เป็นภาษาอื่น ๆ และศัพท์ที่ไม่เกี่ยวกับศัพท์ที่กล่าวมา เช่น ศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ โดยอาจสร้างจากคำ หรือวลี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา (linguistic variation and change)

1.1 การแปรของภาษา (linguistic variation)

การแปรของภาษาในทางภาษาศาสตร์ ถือเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ทุกภาษา การแปรทางภาษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม ซึ่งปัจจัยทางสังคมมีหลายปัจจัย เช่น เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ การศึกษา สถานการณ์การใช้ภาษา การศึกษาการแปรของภาษาเน้นเปรียบเทียบภาษาดั้งเดิมกับภาษาปัจจุบัน รวมถึงภาษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) ให้ความหมายการแปรของภาษาว่า “การแปรของภาษา (linguistic variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไป อาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน รูปในภาษาจะเป็นหน่วยด้านใดก็ได้” ซึ่งการแปรสามารถเกิดได้หลายระดับ อาทิ ด้านการออกเสียง เช่น ในภาษาไทยคำว่า ‘โรงเรียน’ $[ro:\eta^{33}rian^{33}]$ ซึ่งการออกเสียงในการสื่อสารบางครั้ง

มีการออกเสียง [r] เป็นเสียง [l] ซึ่งในสองเสียงนี้เป็น รูปแปรของเสียงเดียวกัน ในด้าน คำศัพท์ คำว่า แม่ และ มารดา สามารถใช้แทนกันได้ รูปแปรที่สามารถใช้แทนกันได้นี้ เป็นประเด็นที่นักภาษาศาสตร์สังคมให้ความสนใจและมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า การแปรในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่แปรอิสระ (free variation) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) กล่าวคือ ภาษาที่สามารถใช้แทนกันได้โดยไม่ทำให้ความหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นการแปรที่ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ แต่ในความจริงแล้ว การแปรเหล่านั้นล้วน มีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การออกเสียง [r] เป็นเสียง [l] ในคำว่า ‘โรงเรียน’ [ro:ŋ³³rian³³] ในประเด็นนี้ ในภาษาไทยหากเป็นบริบทที่เป็นทางการจะ ออกเป็นเสียง [r] ต้องระมัดระวังในการออกเสียงให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ ในทาง กลับกันหากอยู่ในบริบทที่เป็นกันเองก็อาจออกเสียง [l] ก็ได้

นักภาษาศาสตร์สังคมมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า ในการวิเคราะห์ การแปรของภาษาควรพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร (variable) 2 ประเภท คือ

1.1.1 ตัวแปรภาษา (linguistic variable) คือ รูปภาษาเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่ถูกจัดไว้ และรูปภาษามักถูกจัดให้เป็นตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งตัวแปรภาษาหนึ่งตัวสามารถมีรูปแปรได้มากกว่า 1 รูปแปร อาทิ -ing ใน Walking สามารถออกเสียงได้ 2 แบบ คือ [ɪŋ] และ [in] โดยทั้งสองรูปนี้ต่างก็เป็นตัวแปรของ -ing ในการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์สังคมส่วนใหญ่แล้วมักเขียนตัวแปรของภาษา ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () ซึ่งลาบอฟ (Labov 1972b อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) เป็นผู้นำมาใช้เป็นครั้งแรก

1.1.2 ตัวแปรสังคม (social variable) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่เป็นคุณสมบัติของผู้พูด เช่น เพศ อายุ ชาติพันธุ์ การศึกษา ฯลฯ รวมถึง บริบทของการใช้ภาษา เช่น เรื่องที่พูด กาลเทศะ ฯลฯ เหล่านี้ทำให้ปัจจัยเป็นสิ่งที่เรียกว่า ตัวแปรอิสระ (independent variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าวเป็นสิ่งที่ กำหนดให้สิ่งอื่นเกิดการแปรในทางกลับกันปัจจัยทางสังคมเองจะไม่ถูกกำหนดโดยสิ่งใดในการวิเคราะห์

การแปรของภาษามีปัจจัยทางสังคมหลายปัจจัย เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย สถานการณ์การใช้ภาษา ซึ่งตรงกับที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า การแปรของภาษาสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม และ ปัจจัยทางสังคมนั้นทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยจึงกำหนด “อายุ” เป็น

ปัจจัยในการวิจัย เนื่องจากอายุเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางธรรมชาติของผู้คนในสังคม เช่น คนแก่ ผู้ใหญ่ วัยรุ่น เด็ก ในแต่ละสังคมก็กำหนดบทบาทของผู้คนแต่ละช่วงอายุให้ต่างกัน ซึ่งจะแตกต่างกันในลักษณะใดนั้นล้วนขึ้นอยู่กับค่านิยม สังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

การแปรของภาษาตามกลุ่มอายุยังมีความสำคัญอีกหนึ่งประการ คือ แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของรูปใดรูปหนึ่งที่สามารถสังเกตได้ว่ากำลังคืบหน้าไปเรื่อย ๆ Labov (1972c อ้างถึงใน อมราประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถสังเกตได้จากการใช้ภาษาของผู้พูดต่างกลุ่มอายุกัน คือ การใช้ภาษาของคนกลุ่มสูงอายุนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะภาษาในอดีต การใช้ภาษาของกลุ่มวัยกลางคนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะภาษาของปัจจุบัน และการใช้ภาษาของกลุ่มอายุน้อยสะท้อนถึงลักษณะของภาษาในอนาคต ซึ่งความต่างของลักษณะภาษานี้เป็นความแตกต่างของเวลาเหมือนจริง (change in apparent time) และการศึกษาการแปรของภาษาในกลุ่มผู้พูดที่มีอายุต่างกันในเวลาพร้อมกัน จึงเปรียบเสมือนว่าได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress)

1.2 การเปลี่ยนแปลงของภาษา (linguistic change) สามารถเกิดขึ้นได้เป็นปรกติกับทุกภาษา และถือเป็นปรกติของภาษาที่ยังไม่ตาย กล่าวคือ ภาษานั้น ๆ ยังมีคนใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาญ้อ ภาษาผู้ไท ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ดิศู ศรินราชรัตน์ และคณะ, 2563; วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2519) และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะผู้ที่ใช้ภาษาจะเป็นคนที่เปลี่ยนแปลงภาษานั้น ๆ เอง หากต้องการที่จะยับยั้งหรือหยุดภาษาไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาษานั้นจะต้องไม่มีผู้ใช้ภาษานั้นแล้ว หรือที่เรียกว่า ภาษาที่ตายแล้ว การเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกส่วนของภาษา ได้แก่ เสียง คำ ระบบไวยากรณ์ (ปราณี กุลละวณิช และคณะ, 2540)

การเปลี่ยนแปลงด้านคำ สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (ปราณี กุลละวณิช และคณะ, 2540) ภาษาต่างสมัยมีความหมายแตกต่างกันออกไป นั่น หรือคำที่เคยปรากฏใช้ในสมัยหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไปอาจจะไม่ไปปรากฏใช้ในสมัยต่อมา การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เรียกว่า การสูญของคำศัพท์หรือการสูญศัพท์

(lexical loss) โดยการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การสูญศัพท์เกิดจากผู้คนที่ใช้ภาษานั้น ๆ ต้องการใช้ศัพท์ในภาษาของตนเพื่อการสื่อสาร กาลเวลาผ่านไปศัพท์นั้นอาจสื่อสารไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ใช้ภาษาต้องการ จึงมีการยืมศัพท์ภาษาอื่นเข้ามาหรือสร้างศัพท์ใหม่ขึ้นเพื่อการสื่อสารให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อสาร ดังนั้นศัพท์เดิมที่ไม่มีผู้ใช้จะค่อย ๆ หายไปจากภาษานั้น ๆ (พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2552) ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูญศัพท์มีหลายประการ อาทิ ความก้าวหน้าของยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ อิทธิพลของภาษารอบข้างหรือภาษาที่มีสถานะสูงกว่า เป็นต้น

งานวิจัยนี้จึงจะใช้แนวคิดการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา (linguistic variation and change) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาของคนกลุ่มสูงอายุ ที่จะทำให้ทราบถึงภาษาผู้ไทดั้งเดิมหรือภาษาผู้ไทในอดีต และการใช้ภาษาของกลุ่มอายุน้อยเพื่อดูว่าในอนาคตนั้น ภาษาผู้ไทในพื้นที่บ้านถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จะมีลักษณะอย่างไร

1.2 การสัมผัสภาษา (language contact) หมายถึง การที่ผู้พูดสามารถพูดได้ 2 ภาษา (bilingual) หรือผู้ที่สามารถพูดได้หลายภาษา (multilingual) ใช้ภาษาสลับกันไปมาและยืมลักษณะทางภาษาในภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดการแทรกแซงทางภาษา (ฉัตรลิกา มหาพูนทอง, 2559; รัตนา จันท์เทาว์, 2568) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556) กล่าวว่า การที่ภาษาสองภาษามีอิทธิพลต่อกัน ในทางภาษาศาสตร์ถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่มีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาไปพร้อม ๆ กันในสังคม การสัมผัสภาษาทำให้ภาษาใดภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่อภาษาหนึ่ง เช่น ภาษาไทยมาตรฐานมีอิทธิพลต่อภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งรัตนา จันท์เทาว์ (2566) กล่าวว่า “การสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดจากผู้พูดสามารถพูดได้หลายภาษา หรือสังคมนั้นเป็นสังคมหลายภาษาทำให้มีการใช้หลายภาษาไปพร้อมกัน การยืมลักษณะทางภาษาหนึ่งไปใช้กับอีกภาษาหนึ่งจึงเกิดขึ้นได้ การสัมผัสภาษาอาจเกิดขึ้นระหว่างภาษาย่อยกับภาษาย่อย ภาษาหลักกับภาษาย่อย หรือภาษาประจำชาติกับภาษาประจำท้องถิ่น” ซึ่งปรากฏการณ์ลักษณะนี้สามารถนำไปสู่การแปรและการเปลี่ยนแปลงในภาษาได้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอ บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบรูปแบบการใช้ศัพท์ของผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุ จำนวน 7 รูปแบบ ได้แก่ 1. การใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท 2. การใช้เฉพาะศัพท์กลาย 3. การใช้เฉพาะศัพท์อื่น 4. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาย 5. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่น 6. การใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น และ 7. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 การใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท รูปแบบนี้พบการใช้ในเฉพาะผู้บอกภาษากลุ่มสูงอายุ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยอรรถ เล่น	ศัพท์ภาษาผู้ไท din ⁴	กลุ่มสูงอายุ din ⁴	กลุ่มอายุน้อย din ⁴ le:n ⁴
ยาย	ʔi: ² na:j ²	ʔi: ² na:j ²	ʔi: ² na:j ² ʔi: ² beʔ ¹ beʔ ¹ ja:j ²

การใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสูงอายุใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท โดยหน่วยอรรถ ‘เล่น’ ศัพท์ภาษาผู้ไท คือ [din⁴⁴] และหน่วยอรรถ ‘ยาย’ ศัพท์ภาษาผู้ไท คือ [ʔi:³¹na:j³¹]

รูปแบบที่ 2 การใช้เฉพาะศัพท์กลาย รูปแบบนี้พบการใช้เฉพาะในผู้บอกภาษากลุ่มอายุน้อย ซึ่งพบเพียง 1 หน่วยอรรถ ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เหงือก’

หน่วยอรรถ เหงือก	ศัพท์ภาษาผู้ไท həʔ ⁴	กลุ่มสูงอายุ həʔ ⁴	กลุ่มอายุน้อย ŋəʔ ⁴
---------------------	------------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------

จากการใช้ศัพท์ของกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์กลาย [ŋəʔ⁴⁴] โดยศัพท์ภาษาผู้ไทของหน่วยอรรถ ‘เหงือก’ คือ [həʔ⁴⁴]

รูปแบบที่ 3 การใช้เฉพาะศัพท์อื่น รูปแบบนี้พบการใช้เฉพาะในผู้บอกภาษากลุ่มอายุน้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยอรรถ	ศัพท์ภาษาไทย	กลุ่มสูงอายุ	กลุ่มอายุน้อย
ฟักทอง	ma ⁴ ʔu:p ²	ma ⁴ ʔu:p ² ma ⁴ ʔiʔ ¹	ma ⁴ ʔiʔ ¹
ชะอม	p ^h ak ¹ naw ²	p ^h ak ¹ naw ¹ p ^h ak ¹ k ^h aʔ ¹	p ^h ak ¹ k ^h aʔ ¹ p ^h ak ¹ k ^h a: ¹

จากตัวอย่าง การใช้ศัพท์ของกลุ่มอายุน้อย คือ การใช้ศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่น คือ ศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นอีสาน ในหน่วยอรรถ ‘ฟักทอง’ คือ [ma⁴⁴ʔiʔ²¹⁵] และหน่วยอรรถ ‘ชะอม’ คือ [p^hak²¹⁵k^haʔ²¹⁵], [p^hak²¹⁵k^ha:²¹⁵]

รูปแบบที่ 4 การใช้ศัพท์ภาษาไทยร่วมกับศัพท์กลาย รูปแบบนี้พบการใช้เฉพาะในผู้บอกภาษากลุ่มสูงอายุ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยอรรถ	ศัพท์ภาษาไทย	กลุ่มสูงอายุ	กลุ่มอายุน้อย
ปลาไหล	je:n ²	je:n ² pa:ʔje:n ² ʔe:n ^[33]	ʔe:n ² pa:ʔlaj ¹
จิ้งจก	caʔ ¹ ke:n ⁴	caʔ ¹ ke:n ⁴ ci ¹ ke:n ⁴ k ^h i ⁴ ke:n ⁴	k ^h i ⁴ ke:m ⁴

จากลักษณะการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาไทย [je:n³¹] ร่วมกับศัพท์กลาย [pa:²¹je:n³¹], [ʔe:n³³]

รูปแบบที่ 5 การใช้ศัพท์ภาษาไทยร่วมกับศัพท์อื่น รูปแบบนี้พบการใช้ในผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุ ตัวอย่าง

หน่วยอรรถ	ศัพท์ภาษาไทย	กลุ่มสูงอายุ	กลุ่มอายุน้อย
คน/กวน	k ^h a ⁴ lon ²	k ^h a ⁴ lon ² k ^h o:n ²	k ^h a ⁴ lon ² k ^h on ²

จากการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาไทยร่วมกับศัพท์อื่น คือ ใช้ศัพท์ภาษาไทย [k^ha⁴⁴lon³¹] ร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่น คือ ศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นอีสาน [k^hon³¹]

หน่วยอรรถ ไกว (เปล)	ศัพท์ภาษาไทย wit ⁴ con ⁴	กลุ่มสูงอายุ wit ⁴ con ⁴ kwaj ¹	กลุ่มอายุน้อย con ⁴ con ^[442] kwaj ^[21] ko:j ¹
------------------------	--	---	--

จากลักษณะการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาไทยร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์ภาษาไทย [wit⁴⁴], [con^{44?}] ร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่น คือ ศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน [kwaj²¹⁵] ส่วนกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ ภาษาผู้ไท [con^{44?}], [con⁴⁴²] ร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่น คือ ศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน [kwaj²¹] และศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นอีสาน [ko:j²¹⁵]

รูปแบบที่ 6 การใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น รูปแบบนี้พบการใช้ในผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุ ตัวอย่าง

หน่วย อรรถ หึ่งห้อย	ศัพท์ภาษาไทย mɛ:ŋ ² pa ¹ dap ¹ pa ¹ dɛ:ŋ ¹	กลุ่มสูงอายุ mɛ:ŋ ² pa ¹ dip ¹ dɛ:ŋ ¹ mɛ:ŋ ² ba ¹ dip ¹ ba ¹ dɛ:ŋ ¹ mɛ:ŋ ² hiŋ ¹ hɔ:j ⁴ hiŋ ² hɔ:j ⁴	กลุ่มอายุน้อย ma:ŋ ² hiŋ ¹ hɔ:j ⁴ hiŋ ² hɔ:j ⁴
---------------------------	---	--	---

จากการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์กลาย [mɛ:ŋ³¹ba²¹⁵dip²¹⁵ba²¹⁵dɛ:ŋ²¹⁵], [mɛ:ŋ³¹pa²¹⁵dip²¹⁵dɛ:ŋ²¹⁵] ร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่น คือ ศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นอีสาน [hiŋ³¹hɔ:j^{44?}], [mɛ:ŋ³¹hiŋ²¹⁵hɔ:j^{44?}]

หน่วยอรรถ พริก	ศัพท์ภาษาไทย maʔ ⁴ hit ¹	กลุ่มสูงอายุ maʔ ⁴ hit ¹ maʔ ⁴ k ^h wit ¹	กลุ่มอายุน้อย maʔ ⁴ hit ¹ ma ⁴ p ^h ik ⁴ p ^h ik ⁴
-------------------	---	---	--

จากลักษณะการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท [maʔ⁴⁴kʰit²¹⁵] ร่วมกับศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่นคือศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน [pʰik⁴⁴] และศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นอีสาน [ma⁴⁴pʰik⁴⁴] ซึ่งศัพท์ [maʔ⁴⁴kʰit²¹⁵] ในพยางค์ที่สองมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นจาก [kʰ-] [kʰit²¹⁵] แปรเป็นเสียง [kʰw-] [kʰwit²¹⁵] จึงจัดให้ศัพท์ที่แปรเสียงพยัญชนะต้นในศัพท์ภาษาผู้ไท [maʔ⁴⁴kʰit²¹⁵] ~ [maʔ⁴⁴kʰwit²¹⁵] เป็นศัพท์กลาย

รูปแบบที่ 7 การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น รูปแบบนี้พบการใช้เฉพาะในผู้บอกภาษากลุ่มสูงอายุ ตัวอย่าง

หน่วยอรรถ ถ่าน	ศัพท์ภาษาผู้ไท ko: ⁴ mi: ⁴	กลุ่มสูงอายุ ko: ² mi: ⁴ kʰi ⁴ ko: ⁴ mi: ² tʰa:n ²	กลุ่มอายุน้อย tʰa:n ² tʰa:n ^[33]
-------------------	---	---	--

จากการใช้ศัพท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าในหน่วยอรรถ ‘ถ่าน’ และ หน่วยอรรถ ‘เห็ดหูหนู’ กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท [ko:³¹mi:^{44?}] ร่วมกับศัพท์กลาย [kʰi^{44?}ko:^{44?}mi:³¹] และศัพท์อื่น โดยศัพท์อื่นคือศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นอีสาน [tʰa:n³¹], [he:t²¹⁵hu:²¹⁵nu:²¹⁵]

สรุปการแปรการใช้ศัพท์ของภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบการใช้ศัพท์ 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 ศัพท์ที่ผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุใช้ต่างกัน พบจำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท รูปแบบที่ 2 การใช้เฉพาะศัพท์กลาย รูปแบบที่ 3 การใช้เฉพาะศัพท์อื่น รูปแบบที่ 4 การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาย และรูปแบบที่ 7 การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น ลักษณะที่ 2 คือ ศัพท์ที่ทั้งสองกลุ่มอายุใช้เหมือนกัน พบจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 5 การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่น และรูปแบบที่ 6 การใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น

เมื่อพิจารณาการใช้ศัพท์ของกลุ่มสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) และกลุ่มอายุน้อย (20-30 ปี) พบการใช้ศัพท์ที่มีความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 2

การใช้ศัพท์ของกลุ่มสูงอายุ

ที่	การใช้ศัพท์	จำนวน หน่วยอรรถ	ร้อยละ
1.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์อื่น	16	53.33
2.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่า	5	16.67
3.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์กลาย	4	13.33
4.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น	4	13.33
5.	ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น	1	3.33
	รวม	30	100

จากตาราง 2 สรุปได้ว่า กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 16 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา คือ ใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้เฒ่าจำนวน 5 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ถัดมา คือ ใช้ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์กลาย และใช้ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น จำนวนแบบละ 4 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 13.33 ต่อแบบ และใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น น้อยที่สุดจำนวน 1 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 3.33

ตาราง 3

การใช้ศัพท์ของกลุ่มอายุน้อย

ที่	การใช้ศัพท์	จำนวน หน่วยอรรถ	ร้อยละ
1.	ศัพท์อื่น	19	63.33
2.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น	5	16.67
3.	ศัพท์ภาษาผู้เฒ่าร่วมกับศัพท์อื่น	3	10.00
4.	ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น	2	6.67
5.	ศัพท์กลาย	1	3.33
	รวม	30	100

จากตาราง 3 สรุปได้ว่า กลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 19 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมา คือ ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาง และศัพท์อื่นจำนวน 5 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ลำดับถัดมา ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นจำนวน 3 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 10 ต่อมา ใช้ศัพท์กลางร่วมกับศัพท์อื่นจำนวน 2 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 6.67 และการใช้ศัพท์ที่พบน้อยที่สุด คือ ใช้ศัพท์กลาง จำนวน 1 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 3.33

จากข้อมูลในตารางที่ 3 และ 4 ชี้ให้เห็นว่าอายุที่ต่างกันของผู้บอกภาษาทำให้เกิดการแปรการใช้ศัพท์ กล่าวคือการใช้ศัพท์เกิดการแปรตามอายุ โดยกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 16 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 53.33 แต่กลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นเพียง 3 หน่วยอรรถ หรือร้อยละ 10 ในทางตรงข้ามกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 19 หน่วยอรรถ หรือร้อยละ 63.33 ส่วนกลุ่มสูงอายุไม่พบการใช้เฉพาะศัพท์อื่น แต่มีการใช้ศัพท์อื่นร่วมกับศัพท์ภาษาผู้ไทและศัพท์กลาง แสดงให้เห็นว่าการใช้ศัพท์ในกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง โดยกลุ่มอายุน้อยเกิดการแปรการใช้ศัพท์มากกว่ากลุ่มสูงอายุ อีกทั้งยังพบว่ากลุ่มสูงอายุมีการใช้ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุด รายละเอียดการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท และการใช้ศัพท์อื่นของกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยมีรายละเอียดดังนี้

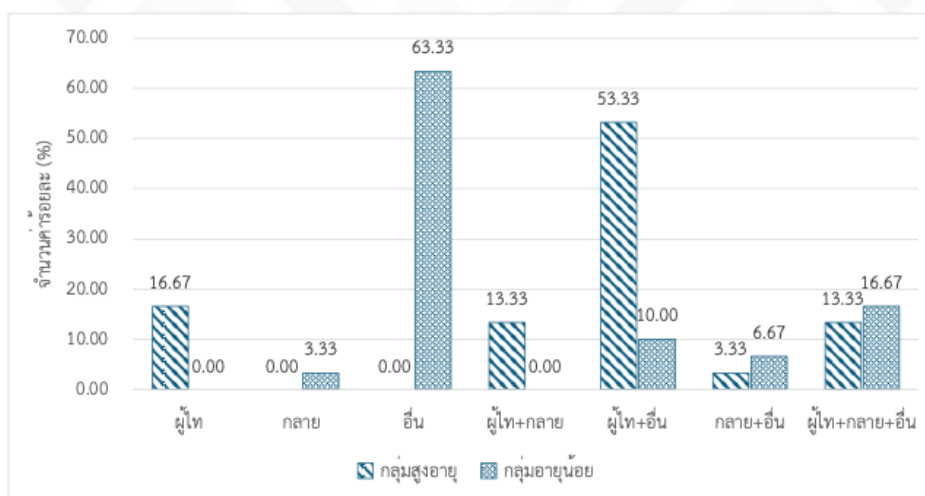
ตาราง 4

การเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ของกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อย

ที่	การใช้ศัพท์	กลุ่มสูงอายุ		กลุ่มอายุน้อย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	ศัพท์ภาษาผู้ไท	5	16.67	0	0.00
2.	ศัพท์กลาย	0	0.00	1	3.33
3.	ศัพท์อื่น	0	0.00	19	63.33
4.	ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาย	4	13.33	0.00	0.00
5.	ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่น	16	53.33	3	10.00
6.	ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น	1	3.33	2	6.67
7.	ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น	4	13.33	5	16.67
	รวม	30	100	30	100

ภาพ 1

การเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ของกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อย



จากข้อมูลในตาราง 4 และภาพ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มสูงอายุใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไทจำนวน 5 หน่วยหรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ต่างจากกลุ่มอายุน้อยที่ไม่พบการใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท ในทางตรงกันข้ามกลุ่มอายุน้อย

ใช้ศัพท์อื่นจำนวน 19 หน่วยอรรถ หรือคิดเป็นร้อยละ 66.33 ต่างจากกลุ่มสูงอายุที่ไม่พบการใช้เฉพาะศัพท์อื่น แต่พบว่ากลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นจำนวน 16 หน่วยอรรถ หรือคิดเป็นร้อยละ 53.33 แสดงให้เห็นว่า การใช้ศัพท์ของกลุ่มสูงอายุและกลุ่มอายุน้อยเกิดการแปรการใช้ศัพท์ โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลงมากกว่ากลุ่มสูงอายุ ซึ่งดูได้จากการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่น และการใช้ศัพท์อื่นของผู้บอกภาษาทั้งสองอายุ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ ตำบลถ่อนนาลับ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มสูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) และกลุ่มอายุน้อย (อายุ 20-30 ปี) พบการใช้ศัพท์ 7 รูปแบบ ได้แก่ 1. การใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท 2. การใช้เฉพาะศัพท์กลาย 3. การใช้เฉพาะศัพท์อื่น 4. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาย 5. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่น 6. การใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่น และ 7. การใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่น กลุ่มสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 16 หน่วยอรรถ รองลงมา คือ ใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไทจำนวน 5 หน่วยอรรถ ถัดมา คือ ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลาย และใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่นจำนวนแบบละ 4 หน่วยอรรถ และใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุดจำนวน 1 หน่วยอรรถ กลุ่มอายุน้อย (20-30 ปี) ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุดจำนวน 11 หน่วยอรรถ รองลงมา คือ ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์กลายและศัพท์อื่นจำนวน 5 หน่วยอรรถ ถัดมาใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นจำนวน 3 หน่วยอรรถ ต่อมา ใช้ศัพท์กลายร่วมกับศัพท์อื่นจำนวน 2 หน่วยอรรถ และการใช้ศัพท์ที่พบน้อยที่สุด คือ ใช้ศัพท์กลายจำนวน 1 หน่วยอรรถ

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานที่ศึกษาเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ในภาษาผู้ไทที่ผ่านมาในอดีต โดยสอดคล้องในประเด็นที่ว่า อายุทำให้เกิดการแปรการใช้ศัพท์และทำให้ภาษาเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทและสามารถธำรงรักษาภาษาผู้ไทไว้ได้มากกว่ากลุ่มอายุน้อย โดยสอดคล้องกับการศึกษาภาษาผู้ไทที่เคยมีการศึกษาไว้แล้ว ได้แก่ ภาษาผู้ไทอำเภอพรรณานิคม (จินตนา ศุภย์จันทร์, 2539) ภาษาผู้ไทกะป๋อง

จังหวัดสกลนคร (จรรยา เสียงเย็น และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2560) และภาษาผู้ไท ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ (ณัฐพร จันทร์เต็ม, 2560)

อีกทั้งงานวิจัยนี้สอดคล้องกันกับงานที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ในภาษาอื่น ๆ ที่เคยมีการศึกษาไว้ โดยกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษานั้น ๆ และสามารถดำรงรักษาภาษานั้น ๆ ไว้ได้มากกว่ากลุ่มอายุน้อย ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาในภาษาถิ่นตระกูลไท ได้แก่ ภาษาไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ภาษาไทดำ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2556, 2560) ภาษาไทพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี (รัชณีฉาย เฉยรอด และศุภกิต บัวขาว, 2561) ภาษาไทพวน บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน, 2560) ภาษาไทพวน ตำบลทุ่งไธ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ (วิไลวรรณ เข้มขัน, 2565) ภาษาไทพวน จังหวัดน่าน (พิณรัตน์ อัครวัฒนา กุล, 2555) ภาษายอง จังหวัดลำพูน (ปิยาภรณ์ ไชยพันธ์ และยุทธพร นาคสุข, 2563) ภาษาลื้อ จังหวัดน่าน (พิณรัตน์ อัครวัฒนา กุล, 2555) ภาษาลื้อจังหวัดเชียงใหม่ (ผณิตรา อีรานนท์, 2553) ภาษาจีน จังหวัดน่าน (พิณรัตน์ อัครวัฒนา กุล, 2555) ภาษาไทยถิ่นโคราช ตำบลมะค่า และตำบลบัลลังก์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (รพีพร สิทธิ, 2549) ภาษาไทยถิ่นโคราช จังหวัดนครราชสีมา (ธนสุกานต์ ภัทรชิติกุล และทัศนาลัย บุรพาชีพ, 2560) และภาษาไทยถิ่นภูเก็ท (ฉลลิกา มหาพูนทอง, 2559) รวมถึงภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ (อิสริย์ สว่างดี และทัศนาลัย บุรพาชีพ, 2558) ภาษาคำเมืองในจังหวัดน่าน (พิณรัตน์ อัครวัฒนา กุล, 2555) และภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดพัทลุง (วิภาวี รัตนานุกุล และจอมขวัญ สุทธิพันธ์, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้ผลการศึกษาในงานนี้จะชี้ว่า กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทมากกว่ากลุ่มอายุน้อย และกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์อื่นมากกว่ากลุ่มสูงอายุ แต่ก็มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นมากกว่าที่จะใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไท โดยใช้เฉพาะศัพท์ภาษาผู้ไทเพียง 5 หน่วยย่อย หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ในขณะที่เดียวกันกลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นมากถึง 16 หน่วยย่อย หรือร้อยละ 53.33 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่ใช่แต่เพียงกลุ่มอายุน้อยที่เกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ แต่ผลการศึกษาข้างชี้ให้เห็นว่า กลุ่มสูงอายุก็นำมาเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์อยู่เช่นกัน โดยเห็นได้จากการใช้

ศัพท์ภาษาผู้ไทร่วมกับศัพท์อื่นถึงร้อยละ 53.33 การที่กลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทน้อยกว่าใช้ศัพท์อื่น ๆ และมีบางหน่วยอรรถที่กลุ่มอายุน้อยไม่ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทแต่ใช้ศัพท์อื่นแทน เช่น หน่วยอรรถ ‘สวะ’, ‘ครีบปลา’, ‘หิงห้อย’ ฯลฯ อาจเป็นเพราะว่าสังคมปัจจุบันกลุ่มอายุน้อยไม่ค่อยได้รู้วิถีชีวิตเหมือนกันกับกลุ่มสูงอายุ จึงทำให้กลุ่มอายุน้อยไม่ใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทแต่ใช้ศัพท์อื่นที่เป็นศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยในปัจจุบันการศึกษา เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสังคมเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากกับกลุ่มอายุน้อย จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้กลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทน้อยกว่าศัพท์อื่นที่เป็นศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน

นอกจากผลการศึกษากำลังชี้ว่า กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์อื่นร่วมกับภาษาผู้ไทมากกว่าแบบอื่น ๆ และกลุ่มอายุน้อยใช้ศัพท์ภาษาอื่น ๆ มากที่สุด ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกหนึ่งประการ คือ แนวโน้มของการสูญเสียศัพท์ (lexical loss) เมื่อพิจารณาการใช้ศัพท์พบว่า กลุ่มสูงอายุมิแนวโน้มการสูญเสียศัพท์เพียง 1 หน่วยอรรถ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.33 ถือว่าค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุน้อยที่พบว่า มีแนวโน้มที่เกิดการสูญเสียศัพท์ภาษาผู้ไทถึง 22 หน่วยอรรถ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.33 ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า ในอนาคตไม่ไกลนี้ ศัพท์ภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ อาจมีการสูญเสียศัพท์เกิดขึ้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูญเสียศัพท์เกิดจากการใช้ศัพท์ของกลุ่มอายุน้อย ศัพท์ภาษาผู้ไทอาจสื่อสารไม่ตรงกับที่ต้องการ รวมถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยและบริบทของการใช้ภาษา ซึ่งสอดคล้องกับที่ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2552) ที่ได้เสนอไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การสูญเสียศัพท์เกิดจากผู้คนที่ใช้ภาษานั้น ๆ ต้องการใช้ศัพท์ในภาษาของตนเองเพื่อการสื่อสาร เมื่อกาลเวลาผ่านไปศัพท์นั้นอาจสื่อสารไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ใช้ภาษาต้องการ จึงยืมศัพท์ภาษาอื่นเข้ามาหรือสร้างศัพท์ใหม่ขึ้น เพื่อใช้ให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อสาร ดังนั้นศัพท์เดิมที่ไม่มีผู้ใช้จะค่อย ๆ หายไปจากภาษานั้น ๆ โดยในงานนี้ชาวผู้ไททั้งสองกลุ่มอายุยืมภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสานเข้ามาใช้ในการสื่อสาร

การสัมผัสภาษา (language contact) เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บอกลanguage ใช้ศัพท์คล้ายกับภาษาที่อยู่บริเวณโดยรอบ โดยการสัมผัสภาษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อในชุมชนนั้น ๆ มีผู้พูดสองภาษา (bilingual) หรือผู้พูดหลายภาษา (multilingual) โดยบ้านถ่อนนาลับเป็นเพียงหมู่บ้านเดียวที่ใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสาร ซึ่งหมู่บ้านที่อยู่บริเวณ

โดยรอบนั้นใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในการสื่อสาร เรียกได้ว่า ภาษาผู้ไทในพื้นที่นี้เป็นภาษาในวงล้อม หากต้องการสื่อสารกับผู้คนในชุมชนอีสานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น ในหน่วยอรรถ ‘จิ้งจก’ กลุ่มสูงอายุใช้ศัพท์ภาษาผู้ไท [caʔ²¹⁵ke:n^{44ʔ}] ร่วมกับศัพท์กลาย [ci²¹⁵ke:n^{44ʔ}], [kʰi^{44ʔ}ke:n^{44ʔ}] โดยศัพท์ [caʔ²¹⁵ke:n^{44ʔ}] ในพยางค์แรกมีการแปรของเสียงสระจาก [a] [caʔ²¹⁵] แปรเป็นเสียง [i] [ci^{44ʔ}] และมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์ [caʔ²¹⁵] จาก [c] [caʔ²¹⁵] แปรเป็นเสียง [kʰ] [kʰi^{44ʔ}] ดังนั้นจึงจัดให้ศัพท์ในภาษาผู้ไทที่แปรเสียงสระ [ci²¹⁵ke:n^{44ʔ}] ~ [ca²¹⁵ke:n^{44ʔ}] และศัพท์ที่แปรเสียงพยัญชนะต้น [ci²¹⁵ke:n^{44ʔ}] ~ [kʰi^{44ʔ}ke:n^{44ʔ}] เป็นศัพท์กลาย หน่วยอรรถ ‘ไกว’ ศัพท์ [ko:j²¹⁵] ในภาษาไทยถิ่นอีสานนั้นใช้เสียงสระ [ua] [kuaj²¹⁵] ส่วนในภาษาผู้ไทใช้เสียงสระ [o:] [ko:j²¹⁵] เป็นการปฏิภาคเสียงสระในภาษาตระกูลไท [ua] ~ [o:] ดังนั้นหน่วยอรรถ ‘ไกว (เปล)’ ศัพท์ภาษาผู้ไท คือ [wit⁴⁴], [con^{44ʔ}] การที่ใช้ศัพท์ [ko:j²¹⁵] จึงกล่าวได้ว่าเป็นการยืมศัพท์มาจากภาษาไทยถิ่นอีสาน หรือในศัพท์ [con^{44ʔ}] เสียงวรรณยุกต์ในภาษาผู้ไทเป็นหน่วยเสียงที่ 2 เสียงกลางสูงระดับบีบที่เส้นเสียง [44ʔ] [con^{44ʔ}] มีการออกเสียงแปรเป็นเสียงกลางสูงระดับ [442] [con⁴⁴²] ซึ่งเป็นเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

นอกจากภาษาไทยถิ่นอีสานแล้ว ชาวผู้ไทบ้านถ่อนนาลับต้องติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานราชการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้และใช้ภาษาไทยมาตรฐานที่กำหนดให้เป็นภาษาราชการของประเทศ ด้วยเหตุผลทั้งสองประการชาวผู้ไทบ้านถ่อนนาลับจึงมีสถานะเป็นผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษา จึงทำให้เกิดการสัมผัสภาษา (language contact) สอดคล้องกับงานของรัตน จันทร์เทว (2568) ที่ให้ข้อมูลว่าผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษาจะสามารถใช้ภาษาที่เป็นภาษาประจำถิ่นของตนภาษาประจำภูมิภาค และภาษาราชการของประเทศ สลับกันไปมาได้เป็นอย่างดี โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับชี้ให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทสลับกันไปมากับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน อีกทั้งผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับการศึกษาภาษาไทถิ่นในจังหวัดน่าน (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2555) และการศึกษาภาษาไทยถิ่นภูเก็ต (ฉัตรลลิตา มหาพูนทอง, 2559) โดยผลการศึกษาชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์เกิดจากการสัมผัสภาษาดั้งเดิม โดยผู้พูดปรับเข้าหาภาษาโดยรอบ โดยภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ ปรับเข้าหาภาษาไทยถิ่นอีสาน

ที่เป็นภาษาประจำภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาราชการในประเทศ ซึ่งทั้งสองภาษาเป็นภาษาที่มีสถานะสูงกว่าภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ

สื่อสังคมออนไลน์ ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่อาจก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาในปัจจุบันนี้สื่อออนไลน์เป็นเรื่องที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยผลสำรวจ เรื่อง “อินไซด์โลกดิจิทัลของประเทศไทยจาก Digital Insights Thailand Report 2024” จากเว็บไซต์ Content Shifu พบว่า สื่อที่เป็นที่นิยมในประชากรไทยกลุ่มอายุน้อย (Gen Z) อันดับต้น ๆ คือ ยูทูป (YouTube) เฟซบุ๊ก (Facebook) และติ๊กต็อก (TikTok) (สิทธิพันธ์ พลวิสุทธิ์ศักดิ์, 2567) สื่อออนไลน์เหล่านี้อาจเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการสัมผัสภาษา ซึ่งในงานของปิยาภรณ์ ไชยพันธ์ุ และยุทธพร นาคสุข (2563) ก็เสนอไว้เช่นกันว่า อิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ภาษาเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง และจากการสังเกตผู้พูดภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับพบว่า นิยมใช้สื่อออนไลน์ โดยใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงให้เพื่อความบันเทิง จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า สิ่งที่เกิดการสัมผัสภาษาได้อีกประการหนึ่ง คือ การใช้สื่อออนไลน์

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นแล้วว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง และแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) ในภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ โดยภาษาของคนสูงอายุที่เปรียบเสมือนภาษาเดิมในอดีต และภาษาของคนอายุน้อยที่เปรียบเสมือนภาษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเข้าหาภาษาที่อยู่บริเวณโดยรอบของพื้นที่ คือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และเปลี่ยนแปลงเข้าหาภาษาราชการในประเทศ ซึ่งเป็นภาษาที่มีสถานะสูง คือ ภาษาไทยมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ในภาษาถิ่นอื่น ๆ เพื่อให้ทราบสถานภาพและเปรียบเทียบแนวโน้มการแปรการใช้ศัพท์ในภาษาถิ่นอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศัพท์ในการเก็บข้อมูลเพียง 30 หน่วยรรถ เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพียง 2 กลุ่มอายุ กลุ่มอายุละ 5 คน รวม 10 คน ควรมีการขยายขอบเขตของวงความหมาย จำนวนคำศัพท์ และจำนวนผู้บอกภาษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการเก็บรวบรวมศัพท์เฉพาะถิ่นภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาลับ โดยการทำพจนานุกรมหรือศัพท์านุกรม เพื่ออนุรักษ์ภาษาผู้ไทให้คงอยู่กับบ้านถ่อนนาลับต่อไป

ประวัติผู้แต่ง

นายพัฒนชัย พัสตร นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกิต บัวขาว อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2556). *ระบบเสียงภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยา เสียงเย็น และ สุวัฒน์ เลี่ยมประวัติ. (2560). การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาผู้ไทกะป๋อง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 215-268. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/85516/68034>
- จินตนา ศูนย์จันทร์. (2539). *การวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาผู้ไท อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบคำศัพท์ของบุคคลสามระดับอายุ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ] <https://hdl.handle.net/20.500.14740/37533>
- ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และ อุมารณ สัจขมาน. (2560). การศึกษาการแปรคำศัพท์ภาษาพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 45(24), 245-262. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/68650/55903>
- ฉัตรลลิกา มหาพูนทอง. (2559). *การแปรศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นภูเก็ตตามอายุ: การแสดงนัยของการสัมผัสภาษาถิ่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. <https://digiverse.chula.ac.th/Info/item/dc:55052>.
- ณัฐพร จันทร์เต็ม. (2560). *การศึกษาการใช้ศัพท์ภาษาผู้ไทของคนสามระดับอายุ: การแปรและปัจจัยการเปลี่ยนแปลง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น]. https://dcms.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=606323
- ติ๋ว ศรีนรารัตน์, ชลดา บำรุงรักษ์, ชัชวดี ศรีลัมพ์, บุญเรือง ชื่นสุวิมล, ทรงธรรม อินทจักร, นันทนา รณเกียรติ, พรทิวา ทองสว่าง, ยุพาพรรณ หุ่นจำลอง, ลัดดาวัลย์ เพิ่มเจริญ และ วริษา กมลนาวิน. (2563). *ภาษาและภาษาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. (2519). *ภาษาถิ่นแถบภูพาน*. โรงพิมพ์การศาสนา.
- ธนสุกานต์ ภัทรธิตกุล และ ทศนาลัย บุรพาชีพ. (2560). การแปรคำศัพท์ในภาษาถิ่นโคราช. ใน *Innovation and creativity for Thailand 4.0*. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. (น. 415-422). คลังความรู้ดิจิทัล มก. https://kukr.lib.ku.ac.th/BKN_HUMAN/Detail/info/20004041
- ชัยญลักษณ์ ไชยสุข มอลเลอร์รพ. (2556). *ภาษาผู้ไทเพื่อสุขภาพ ผู้ไท-ไทย-อังกฤษ*. บางกอก อิมเมจ แอดเวอร์ไทซิ่ง.
- ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ดิงศภัทย์, ม.ร.ว., สุกดาพร ลักษณะนิยานิน และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาที่ศนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.arts.chula.ac.th/~ling/contents/File/IntroLang.pdf>
- ปิยาภรณ์ ไชยพันธุ์ และ ยุทธพร นาคสุข. (2563). การแปรด้านศัพท์ภาษายองจังหวัดลำพูนตามตัวแปรอายุ. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 37(1), 187-212. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/180354/164094>
- ปรีชา พิณทอง. (2532). *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*. โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- ผณิตรา อีรานนท์. (2553). การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์และเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยลื้อ จังหวัดเชียงรายตามกลุ่มอายุ และตามความสะดวกของการคมนาคม. <https://archives.mfu.ac.th/database/files/original/e8fa994b3fe4f1a8b6c360bc5d7304a6.pdf>
- พเยาว์ เจริญฉาย. (2527). *การศึกษาภาษาศาสตร์ภาคสนาม*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พัฒนชัย พัสตร. (2569). *การแปรเสียงวรรณยุกต์และศัพท์ในภาษาผู้ไทบ้านถ่อนนาฉบับอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พัฒนชัย พัสตร และ ศุภกิต บัวขาว. (2568). ระบบเสียงวรรณยุกต์และการแปรสัทลักษณะของวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุในภาษาผู้ไท อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. ญัตติกาลุจน์ นาคนวน (บรรณาธิการ), *การประชุมวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประจำปี 2568 ระดับชาติ ครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2: ดิจิทัลกับศิลปศาสตร์: การเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในยุคปัญญาประดิษฐ์* (น. 13-30). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบมhitล. <https://drive.google.com/file/d/1RWt7Qqg1hR0uGqDf7lnYVTe4uVrGVF7-/view>
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. <https://digiverse.chula.ac.th/Info/item/dc:55865>
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2552). คำศัพท์ที่กำลังสูญไป: ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(1), 25–103. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/241425/164296>
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555). *การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน*. ทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เพ็ญประภา จุम्मาลี. (2553). *ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซพิลย์ จังหวัดบึงกาฬ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/4448?show=full&>
- มุกฉลินทร์ ลักษณะวงษ์. (2551). *การศึกษากการเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสกลนคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/4417?attempt=2&&locale-attribute=th>

รพีพร สิทธิ. (2549). การแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโคราชตามรุ่นอายุและตามความสะดวกทางคมนาคม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. OFFICE OF ACADEMIC RESOURCES.

<https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=1780698>.

รัชณีฉาย เอยรอด และ ศุภกิต บัวขาว. (2561). การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยพวนอำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 350-360. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/130678/98000>.

รัตนา จันท์เทาว์. (2566). *นิเวศวิทยาภาษา* [เอกสารไม่ตีพิมพ์]. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รัตนา จันท์เทาว์. (2568). การสัมผัสภาษาในสังคมไทย. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 14(1), 93-111. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/gshskku/article/view/283708/189627>

เรืองเดช ปันเพ็ญขัติย์. (2531). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย (พร้อมทั้งตระกูลต่าง ๆ ในภาษาไทย) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

โรชนี คนหาญ. (2546). *คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. Search ThaiLIS Digital Collection. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse%20_type=title&titleid=58176&query=%A4%D3%BE%D7%E9%B9%B0%D2%B9%C0%D2%C9%D2%BC%D9%E9%E4%B7%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2568-12-11&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=1.

วิภาวี รัตนานุกูล และ จอมขวัญ สุทธินนท์. (2563). การศึกษาลักษณะการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ตามปัจจัยด้านอายุในพื้นที่เทือกเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน*

- สมเด็จพระเจ้าพระยา, 14(2), 25-45. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/1507>
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2519). ภาษาและภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.
- วิไลวรรณ เข้มขัน. (2565). การแปรการใช้คำศัพท์ภาษาไทยพจนตามอายุ ตำบลทุ่งไธ้ง อำเภอมือง จังหวัดแพร่. *วารสาร ศาสนา และวัฒนธรรม*, 11(1), 79-100. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/gshskku/article/view/255899/173987>
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2543). *ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น*. เอกพิมพ์ไท.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *คำค้นหาทั่วไป*. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. <https://dictionary.orst.go.th/>
- สิทธิพันธ์ พลวิสุทธิศักดิ์. (2567, 16 สิงหาคม). *อินไซด์โลกดิจิทัลของประเทศไทย จาก Digital Insights Thailand Report 2024*. Content Shifu. <https://contentshifu.com/blog/digital-insights-thailand/>.
- สุทธิดา จันทร์ดวง. (2560). *การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาผู้ไท กระบองประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. วิทยานิพนธ์ออนไลน์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1197/1/56202801.pdf>
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2556). การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยดำ อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 33(1), 149-173. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/8060/8280>
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2560). การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยดำของคนสามระดับอายุ. *วารสารศิลปศาสตร์*, 17(1), 55-83. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/90731/71776>.

- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2549). สถานการณ์ทางภาษาในสังคมไทยกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 25(2), 5-17. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/view/22287/19129>
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์, สุจริตลักษณ์ ตีผดุง, อภิญญา บัวสรวง, โสภนา ศรีจำปา, อมร ทวีศักดิ์, เอกพงศ์ สุวรรณเกษร, อิสระ ชูศรี, มยุรี ถาวรพัฒน์, และ ประภาศรี คำสอาด. (2547). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). <https://www.arts.chula.ac.th/~ling/contents/File/Socioling.pdf>
- อิสริย์ สว่างดี และ ทศนาลัย บุรพาชีพ. (2558). การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ การประกอบอาหารไทยถิ่นเหนือของคนสามระดับอายุในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์*, 22(1), 99-177. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/52010/43092>.
- Thomason, S. G. (2001). *Language contact: An introduction*. Edinburgh University Press. https://digitallibrary.tsu.ge/book/2022/Jul/books/Thomason_Language_Contact_an_Introduction.pdf
- Trudgill, P. (1986). *Dialects in contact*. Basil Blackwell. https://ia903202.us.archive.org/28/items/DialectsInContact/Dialect%20in%20Contact_text.pdf